

Miðvikudaginn 18. desember 1985.

Nr. 238/1985. **Gjaldheimtan í Reykjavík**

gegn

**Þrígrípi h/f**

Kærumál. Nauðasamningar. Skiptalög.

### **Dómur Hæstaréttar.**

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Sigurgeir Jónsson, Guðmundur Skaftason og Halldór Þorbjörnsson.

Sóknaraðili kærði úrskurð skiptaréttar Reykjavíkur frá 24. október 1985 með kæru 30. sama mánaðar, sem móttækin var af Hæstarétti 5. nóvember 1985. Kæruheimild er í 2. tölulið 1. mgr. 21. gr. laga um Hæstarétt Íslands nr. 75/1973.

Dómkröfur sóknaraðilja fyrir Hæstarétti eru þær, að hinn kærði úrskurður verði úr gildi felldur og lagt verði fyrir skiptaráðanda að synja um staðfestingu á nauðasamningi varnaraðilja, nema lýst krafa á hendur honum verði áður greidd eða full trygging sett fyrir henni. Þá er krafist málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti úr hendi varnaraðilja.

Dómkröfur varnaraðilja fyrir Hæstarétti eru þær, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur og honum tildæmdur kærumálskostnaður úr hendi sóknaraðilja.

Með niðurfellingu forgangsréttar skattakrafna og annarra opinberra gjalda með lögum nr. 32/1974 eru þær kröfur settar á bekk með almennum kröfum.

Skilja verður ákvæði 2. mgr. 27. gr. laga um nauðasamninga nr. 19/1924, sbr. 2. tölulið 12. gr. sömu laga með hliðsjón af ákvæðum laga nr. 32/1974 um röðun krafna samkvæmt skiptalögum þannig, að eigi þurfi að gæta þessa ákvæðis gagnvart sóknaraðilja, sem nú nýtur ekki þess réttar, sem lagaákvæðinu er ætlað að vernda. Verður krafa sóknaraðilja því ekki tekin til greina.

Ber því með þessari athugasemd að staðfesta niðurstöðu hins kærða úrskurðar.

Eftir atvikum og með hliðsjón af ákvæðum 178. gr. laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði þykir rétt, að kærumálskostnaður falli niður.

## D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Kærumálskostnaður fellur niður.

**Úrskurður skiptaréttar Reykjavíkur 24. október 1985.**

## I.

Mál þetta var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi þann 17. október 1985.

Sóknaraðili málsins, Gjaldheimtan í Reykjavík, Tryggvagötu 28, Reykjavík, krefst þess, að synjað verði staðfestingar á nauðasamningi varnaraðilja, nema lýst krafa sóknaraðilja á hendur honum að fjárhæð kr. 1.538.591,00 verði áður greidd að fullu eða sett full trygging fyrir henni. Sóknaraðili krefst einnig málskostnaðar að mati réttarins úr hendi varnaraðilja.

Varnaraðili, Þrígríp h.f., nafnnúmer 9842-6981, Skúlatúni 6, Reykjavík, krefst þess að kröfum sóknaraðilja verði hafnaði og að staðfestur verði nauðasamningur hans við lánardrottna sína, sem samþykktur var þann 19. september 1985. Varnaraðili krefst málskostnaðar úr hendi sóknaraðilja að mati réttarins.

## II.

Aðdragandi að máli þessu er sá, að skiptaráðandanum í Reykjavík barst þann 2. júlí 1985 beiðni frá varnaraðilja þessa máls um að leitað yrði nauðasamninga fyrir hann án undangenginnar gjaldþrotameðferðar að hætti III. kafla laga nr. 19/1924, en varnaraðili hafði frá 31. janúar til 30. júní 1985 haft heimild til greiðslustöðvunar. Með nauðasamningabeiðni varnaraðilja var lagt fram frumvarp til nauðasamnings, en í því bauð varnaraðili greiðslu á 21 hundraðshluta af uppreiknaðri fjárhæð samningskrafna miðað við 1. júlí 1985. Samkvæmt frumvarpi þessu býðst varnaraðili til að inna af hendi greiðslu þessa hundraðshluta að einum mánuði liðnum frá staðfestingu nauðasamninga. Býður hann ekki fram tryggingu fyrir greiðslu að öðru leyti en því, að samningsmönnum stendur til boða sjálfskuldarábyrgð tveggja nafngreindra manna samkvæmt nánara samkomulagi við þá um greiðsluskilmála.

Með úrskurði, uppkveðnum 5. júlí 1985, var beiðni varnaraðilja um tilraun til nauðasamninga tekin til greina, og var samdægurs útgefin innköllun til lánardrottna hans, sem birtist þriðja sinni í Lögbirtingablaði 24. júlí 1985. Að hætti 4. mgr. 37. gr. laga nr. 19/1924 tilkynnti skiptaráðandi enn fremur þekktum lánardrottnum félagsins bréflaga um samningatilraunir. Í kjölfar þess bárust skiptaráðanda alls 48 kröfur á hendur varnar-

aðilja, sem að meðtöldum áföllnum vöxtum og kostnaði til upphafs dags samningatilauna voru samtals að fjárhæð kr. 12.828.497,90. Í skrá, sem skiptaráðandi gerði um kröfur þessar samkvæmt 39. gr. nefndra laga, voru 37 þessara krafna taldar atkvæðiskröfur um nauðasamninga, og var fjárhæð þeirra alls kr. 11.369.871,40. Var krafa sóknaraðilja þessa máls á hendur varnaraðilja að fjárhæð kr. 1.538.591,00 talin meðal atkvæðiskrafna.

Fundir voru haldnir með lánardrottnum varnaraðilja til umfjöllunar um frumvarp hans til nauðasamninga 5. og 19. september 1985. Athugasemdir komu ekki fram á fundum þessum við ákvörðun skiptaráðanda um það, hverjar kröfur teldust atkvæðiskröfur við nauðasamninga, að öðru leyti en því, að sóknaraðili þessa máls lýsti því viðhorfi sínu bréflaga fyrir umrædda fundi, að hann teldi sig ekki mundu vera bundinn af nauðasamningi varnaraðilja, ef hann næðist, og liti hann því svo á, að hann færi ekki með atkvæðiskröfu. Sjónarmið þessi voru ítrekuð af hálfu sóknaraðilja á umræddum fundum. Atkvæðagreiðsla um frumvarp varnaraðilja til nauðasamninga fór fram á fundum þessum, og urðu lyktir hennar þær, að meðmæltir voru 28 atkvæðismenn, eða 75,68 hundraðshlutar þeirra, en atkvæðismenn þessir fóru samanlagt með 81,06 hundraðshluta atkvæðiskrafna eftir fjárhæðum þeirra talið. Sóknaraðili þessa máls greiddi ekki atkvæði um frumvarpið, en í hlutfallstölum þessum var krafa hans meðtalin í heildaratkvæðamagni. Með þessum málalokum atkvæðagreiðslu taldist fram komið samþykki nægilegs fjölda lánardrottna fyrir nauðasamningi varnaraðilja samkvæmt 2. tl. 15. gr. laga nr. 19/1924.

Á fyrrnefndum fundi þann 19. september 1985 kom fram sú krafa sóknaraðilja þessa máls, að nauðasamningur varnaraðilja yrði ekki staðfestur, nema fyrrgreind krafa hans yrði áður að fullu greidd eða sett full trygging fyrir henni. Þessari kröfu mótmælti varnaraðili, og var því ákveðinn rekstur þessa máls til úrlausnar um ágreiningsefnið, og var það þingfest þann 3. október 1985.

### III.

Sóknaraðili styður kröfur sínar í máli þessu við löggjöfnun, sem hann telur heimilt að beita frá þeim fyrimælum 2. mgr. 27. gr. laga nr. 19/1924, sem eru svohljóðandi:

„Áður en bú er afhent skuldunaut skal þess gætt, að allir skuldheimtumennt, sem nauðasamningur tekur ekki til, hafi fengið sitt eða fulla tryggingu, nema þeir samþykki framsal búans með öðrum kostum.“

Af hálfu sóknaraðilja er því haldið fram, að þótt ákvæði þetta sé að finna í II. kafla laga nr. 19/1924, sem fjallar um nauðasamninga í sambandi við gjaldprotameðferð á búi skuldara, megi beita því með löggjöfnun

um nauðasamninga, sem gerðir eru án undangenginnar gjaldþrotameðferðar, enda allvíða í III. kafla laganna vísað til reglna II. kafla þeirra bæði um efnis- og formsatriði og almennt lítill munur milli reglna þessara tveggja kafla laganna. Telur sóknaraðili þau rök einnig mæla með beitingu umræddrar reglu með lögjöfnun, að tilgangur hennar eigi jafnt við, hvort sem nauðasamninga er leitað við gjaldþrotaskipti eða utan þeirra, en hann sé að fyrirbyggja að forgangskröfuhafar, sem eru óbundnir af nauðasamningi samkvæmt 2. tl. 12. gr. laganna, geti spillt fyrir samningsgerð með því að hagnýta sér heimild 4. mgr. 35. gr. laganna til að leita fullnustu krafna sinna án tillits til yfirstandi tilrauna til nauðasamninga.

Sóknaraðili telur sér heimilt að hafa uppi kröfu á framangreindum grundvelli, með því að hann sé óbundinn af nauðasamningi, sem kynni að takast. Vísar sóknaraðili í þessu sambandi til þess, að samkvæmt 2. tl. 12. gr. laga nr. 19/1924 eru forgangskröfuhafar samkvæmt 82. og 83. gr. skiptalaga ekki bundnir af nauðasamningi. Er lög þessi hafi verið sett, hafi skattar og önnur opinber gjöld notið forgagnsréttar við búskipti samkvæmt áðurnefndum ákvæðum skiptalaga, en með lögum nr. 32/1974 hafi sú breyting verið gerð, að forgagnsréttur þessara krafna hafi verið afnuminn. Telur sóknaraðili, að ekki megi draga þá ályktun, að með þessari breytingu einni sér hafi innheimtumenn opinberra gjalda öðlast atkvæði um nauðasamninga og rétt til afskipta af gerð þeirra. Hefði ætlan löggjafans verið sú, hefðu frekari lagabreytingar orðið að koma til en gerðar voru með lögum nr. 32/1974. Sóknaraðili bendir á, að lög nr. 19/1924 miðist við, að nauðasamningar taki til krafna einkaréttarlegs eðlis, svo sem sjáist til dæmis af fyrirmælum 15. gr. þeirra, sem í hvívetna tali um „samningskröfur“. Skattakröfur telur sóknaraðili hins vegar annars eðlis, þar sem þær verði til fyrir ákvörðun stjórnvalda á grundvelli laga, sem heyra til opinbers réttar. Slíkar kröfur verði ekki felldar niður eða þeim breytt nema fyrir tilverknað hinna sömu stjórnvalda og til þeirra hafi stofnað. Forsvarsmenn slíkra krafna geti ekki með neinu móti samið um tiltekinn afslátt af þeim eftir geðþótta, og telur sóknaraðili enn fjær lagi að viðurkenna, að tiltekinn hópur samingskröfuhafa geti ákveðið með handauppréttingu, að meiri eða minni hluti skattaskuldar tiltekins gjaldanda skuli falla niður.

Af hálfu varnaraðilja er því haldið fram, að regla 2. mgr. 27. gr. laga nr. 19/1924 eigi aðeins við, þegar leitað er nauðasamninga í sambandi við gjaldþrotameðferð á búi skuldara, enda sé hún eðlileg undir þeim kringumstæðum. Varnaraðili telur hins vegar, að eðlisrök skorti til, að lögjöfnun verði beitt, svo sem sóknaraðili heldur fram, enda sé sá, sem leitar nauðasamninga án gjaldþrotameðferðar, ekki sviptur búsoforræði, meðan á samningatilaunum stendur. Þá vísar varnaraðili til þess, að í III. kafla laganna sé hvergi vísað til umrædds ákvæðis, en slíkt sé gert í þeim kafla,

þar sem ákvæði II. kafla þeirra eiga að gilda á því sviði. Telur varnaraðili, að talning hinna ýmsu ákvæða II. kaflans, sem gilda eiga við nauðasamningatilraunir samkvæmt III. kaflanum, gefi til kynna, að álykta verði, að lögjöfnun verði ekki beitt, þar sem lögin sjálf taka ekki afstöðu til gildis einstakra ákvæða hins fyrri kafla við nauðasamninga án gjaldþrotameðferðar.

Þá heldur varnaraðili því í annan stað fram, að skiptaráðandi hafi þegar úrskurðað, að kröfu sóknaraðilja skuli telja atkvæðiskröfu um nauðasamninginn, og sé sóknaraðili því við þá afstöðu bundinn og geti ekki nú borið fram kröfur, sem byggist á hinu gagnstæða.

Varnaraðili hefur vísað til þess, að í upphafsákvæðum laga nr. 19/1924 sé skilgreind merking hugtakanna samningsmenn og samningskröfur. Í greinargerð með frumvarpi, er varð að lögum þessum, komi fram um 12. gr. laganna, að gengið sé út frá því, að sá, sem ekki þurfi að hlíta skerðingu á kröfu sinni, eigi ekki að eiga atkvæði um nauðasamning. Í ákvæði þessu sé tiltekið, að þeir, sem njóti forgangsréttar fyrir kröfum sínum við búskipti, falli utan atkvæðisréttar af þessum sökum. Með lögum nr. 32/1974 hafi hins vegar verið tekin sú pólitíska ákvörðun að nema brott forgangsrétt fyrir skattakröfum. Hvort sem deila megi um réttmæti þessarar breytingar, hafi hún haft í för með sér, að nauðasamningur taki til skattakrafna jafnt sem annarra almennra krafna við búskipti. Bendir varnaraðili sérstaklega á til samanburðar, hver réttarstaða sóknaraðilja væri, ef ágreiningur sem þessi kæmi upp við nauðasamningatilraun í sambandi við gjaldþrotameðferð á búi skuldara. Telur hann engan vafa leika á því, að þar teldist sóknaraðili almennur kröfuhafi og yrði hann við nauðasamning bundinn.

Þá hefur varnaraðili haldið þeirri skoðun sinni fram, að skiptaréttur geti ekki átt lögsögu við úrlausn þess, hvort sóknaraðili verði bundinn af nauðasamningi, heldur verði að fá úr því álitaefni leyst fyrir öðrum dómstólum að staðfestum nauðasamningi.

#### IV.

Ágreiningsefni þessa máls varðar, hvort fyrir hendi séu atvik, sem girt geta fyrir, að nauðasamningur varnaraðilja verði staðfestur. Ágreiningur sem þessi lýtur lögsögu skiptaréttar samkvæmt fyrimælum 18. gr. laga nr. 19/1924. Þykir það ekki breyta valdsviði réttarins til að leysa úr þessu álitaefni, þótt kröfur málsaðilja byggist öðrum þræði á málsástæðum, sem varða, hvort sóknaraðili verði bundinn við nauðasamning, sem kann að takast milli varnaraðilja og lánardrottna hans.

Eins og áður er greint, hefur varnaraðili borið fram þau rök gegn kröfum sóknaraðilja, að skiptaráðandi hafi þegar úrskurðað, að telja eigi kröfu sóknaraðilja til atkvæðiskrafna um frumvarp varnaraðilja til nauðasam-

inga. Þótt þess sé ekki berum orðum getið, þykir verða að líta svo á, að varnaraðili vísi hér til þess, að skiptaráðandi hefur talið atkvæði fylgja umræddri kröfu í skrá þeirri um kröfur, sem gerð var vegna þessa málefnis samkvæmt 39. gr. laga nr. 19/1924. Um þessa málsástæðu ber að líta til þess, að sóknaraðili hefur andmælt þessari tilgreiningu kröfu sinnar í umræddri skrá. Frumvarp varnaraðilja til nauðasamnings hlaut á þeim fundum, sem áður er getið, tilskilið fylgi til samþykkis án tillits til þess, hvort krafa sóknaraðilja á hendur honum teljist til atkvæðiskrafna eða ekki. Úrskurður hefur ekki verið kveðinn upp eða bindandi ákvörðun tekin um það, hvort krafa sóknaraðilja sé í nefndri skrá réttilega talin til atkvæðiskrafna, enda ljóst af fyrirmælum 13. gr. laga nr. 19/1924, að slík afstaða verði aðeins tekin til kröfu við nauðasamningatilraunir, ef samþykki frumvarps eða synjun sé undir því komin, hvort tiltekinni kröfu fylgi atkvæði um það og eftir atvikum hvert vægi þess sé. Þykir af þessum sökum ekki liggja fyrir nein sú afstaða til málsástæðna sóknaraðilja í máli þessu, sem girt gæti fyrir, að fjallað verði um þær.

Ákvæði 2. mgr. 27. gr. laga nr. 19/1924, sem sóknaraðili styður kröfur sínar í máli þessu við, mælir fyrir um tiltekna heimild þeim til handa, sem óbundinn er af nauðasamningi, til að girða fyrir, að nauðasamningur verði staðfestur, nema áður sé virtur réttur hans til greiðslu. Sóknaraðili hefur haldið því fram, að honum beri heimild til slíkrar kröfugerðar, með því að hann sé forgangskröfuhafi gagnvart varnaraðilja í þeim skilningi, sem ákvæði 2. tl. 12. gr. laganna byggja á. Í síðastnefndu ákvæði er svo fyrir mælt, að þeir, sem eigi forgangskröfur við búskipti samkvæmt 82. og 83. gr. laga nr. 3/1878, eigi ekki atkvæði um nauðasamninga. Ekki er í ákvæði þessu nánar skilgreint, hvað átt sé við með forgangskröfu. Samkvæmt almennum lögskýringarviðhorfum þykir verða að skýra fyrirmæli þessi á þann veg, að þau miði þær ákvarðanir laga nr. 3/1878, sem hverju sinni gilda um það, hverjir teljist til forgangskröfuhafa. Kröfur sóknaraðilja á hendur varnaraðilja uppfylla ekki skilyrði gildandi laga til að teljast forgangskröfur. Samkvæmt því verður að telja, að sóknaraðilja bresti aðild til að hafa uppi kröfur í skjóli lagaheimildar, sem einungis er veitt forgangskröfuhöfum, og ber því þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum hans í máli þessu.

Þótt nú hafi verið hafnað kröfum sóknaraðilja í máli þessu, hefur ekki enn verið leitt í ljós, hvort önnur atvik en sóknaraðili heldur fram geti staðið í vegi þess, að nauðasamningur varnaraðilja verði staðfestur. Verður af þeim sökum ekki kveðið á um staðfestingu hans í máli þessu, eins og varnaraðili hefur krafist.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Markús Sigurbjörnsson borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan.

## Úrskurðarorð:

Kröfum sóknaraðilja í máli þessu er hafnað.

Málskostnaður fellur niður.

Miðvikudaginn 18. desember 1985.

Nr. 272/1985. **Ákærvaldið**

gegn

**Einari Steinssyni**

Kærumál. Gæsluvarðhald. Sératkvæði.

**Dómur Hæstaréttar.**

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Sigurgeir Jónsson, Guðmundur Skaftason og Halldór Þorbjörnsson.

Varnaraðili hefur með heimild í 3. tl. 172. gr. laga nr. 74/1974 skotið hinum kærða úrskurði til Hæstaréttar með kæru 12. þ.m., er barst Hæstarétti næsta dag. Hann krefst þess, að úrskurðurinn verði felldur úr gildi. Þá krefst hann kærumálskostnaðar.

Af hálfu ákærvalds hefur ekki borist greinargerð.

Fyrir Hæstarétt hefur verið lögð skýrsla, sem tekin var af varnaraðilja 11. desember hjá rannsóknarlögreglu ríkisins, en héraðsdómari hafði eigi haft í höndum, er hann kvað upp úrskurð sinn. Kemur þar fram, að varnaraðili kannast við, að hann hafi falsað nöfn bankastarfsmanna á úttektarseðla þá, sem getið er í úrskurðinum, enn fremur að hafa notað í viðskiptum tékka, sem hann hafi ritað á eyðublöð úr tveimur tékkheftum, er hann hafi tekið að ófrjálsu og undirritað tékkana fölsuðum nöfnum. Telur varnaraðili, að hér sé alls um 5 tékka að ræða. Ákærði hefur ekki breytt fyrri framburði um ferðatékka þá sem fundust í skjalatösku hans.

Eftir sem áður þykir nauðsyn bera til að komið sé í veg fyrir, að varnaraðili geti spiltt sönnunargögnum, og ber því að staðfesta hinn kærða úrskurð.

Kærumálskostnaður verður ekki dæmdur.